

INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI
MINISZTERIUM

Új Nemzeti
Kiválóság Program

ÚNKP 2019/2020
zárókonferencia

Absztraktfüzet
PPKE BTK

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
2020. november 27.

A rendezvény az Innovációs és Technológiai Minisztérium
Új Nemzeti Kiválóság Programjának
támogatásával kerül megvalósításra

Tartalomjegyzék

1. Felsőoktatási Alapképzés Hallgatói Kutatói Ösztöndíjasok összefoglalói	4
Kintli Dóra összefoglalója.....	4
Sütöri Sára összefoglalója	6
2. Felsőoktatási Mesterképzés Hallgatói Kutatói Ösztöndíjasok összefoglalói.....	9
Farkas Flóra összefoglalója.....	9
Fábián Eszter Margit összefoglalója.....	12
Kéry Anna Lilla összefoglalója	13
Mátyás Eszter összefoglalója.....	15
Ollári Lili Ráhel összefoglalója	17
Szőnyi Fanni Zsófia összefoglalója	19
Tóth Noémi összefoglalója	21
3. Felsőoktatási Doktori Hallgatói, Doktorjelölti Kutatói Ösztöndíjasok összefoglalói ..	23
Buday Bálint Soma összefoglalója	23
Dékány Vanda összefoglalója	25
Jancsó András összefoglalója	27
Kosztó Gyula összefoglalója	28
Paár Tamás összefoglalója	30
Szovák Márton összefoglalója.....	32
Vámos Violetta Ivett összefoglalója	35
Zámbó Bianka összefoglalója.....	37
4. Bolyai+ Felsőoktatási Fiatal Oktatói, Kutatói Ösztöndíjasok összefoglalói.....	39
Mátyus Norbert összefoglalója	39
Szigetvári Tamás összefoglalója	41

1. Felsőoktatási Alapképzés Hallgatói Kutatói Ösztöndíjasok összefoglalói

Kintli Dóra összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-1-II-PPKE-79

Kutatásomban a török hódoltság hatósugarába eső északi, hódoltsági peremvidéki vármegyék 16. század végi adóztatásával foglalkozok a *Conscriptio contributionis Turcicae* című irat alapján. A vizsgálat az Országos Levéltár Kamarai Archívumának *Urbaria et Conscriptiones* állagához tartozik, és Torna, Gömör, Borsod, Kishont, Nógrád valamint Zólyom vármegyék adatait tartalmazza részletesen, a végén pedig még kiegészül további települések táblázatba foglalt adataival is Abaúj, Zemplén, Borsod és Gömör megyékből. A latin nyelvű dokumentum összesen 163 oldalt tesz ki. Ebből Borsod vármegye anyaga került eddig csak kiadásra. Az irat feltehetően 1593–96 között keletkezhetett, nem az azon feltüntetett 1582. évben, mivel két település említ Fülek visszafoglalása utáni változásokat, ennek pedig csak 1593 után van értelme, az összeírás apropóját éppen a falvak török adófizetés alóli felszabadulása adhatta.

A dokumentum vizsgálata elsősorban a benne foglalt adatok részletessége miatt szolgálhat tanulságokkal. A forrás információkat ad a hódoltság folyamatáról, a települések egy része elmondja, mióta fizetnek adót a törököknek, de néhány helyen beszámolnak a törökök, tatárok pusztításairól, a falvak elhagyásáról, a summa emelkedése körüli egyezkedésekről is. A forrás részletesen beszámol a török adóterhekről, majd utána többnyire vallanak a jobbágyság a magyar földesúri adókról is.

A török és magyar földesúri terhek összehasonlítása során nagyságrendileg látszik, hogy az esetenként több száz forintra is terjedő török földesúri summával nem tarthat versenyt a jobbágyonként általában 1-1,5 Ft-os cenzus a magyar félre. A török váraktól való távolság függvényében is úgy tűnik, hogy nem meghatározó a földesúri summa tekintetében, mindössze időbeli nyereség a falvaknak. A robot tekintetében egyértelmű, hogy mindkét fél a saját várai közelében nagyobb hatékonysággal tudta behajtani. Az állami terhek a két félre a földesúri adók összehasonlításánál kiegyensúlyozottabb képet mutatnak. A török állami és földesúri adókat tekintve viszont teljesen egyértelmű, hogy a földesúri adózás jelentősen fölébe kerekedett az államinak. A török földesúri summa tíz-tizenkétszerese is lehetett a török állami kincstárba fizetendő császár adója összegének. Látható tehát, hogy ezek a hódoltsági peremvidéki falvak valóban a szpáhi rétegnek szolgáltak megélhetésül, ahogyan az a török állam célja volt.

Sütöri Sára összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-1-I-PPKE-63

A depresszió genetikai háttere: a *SORCS3* és *NEGR1* gének egy pontos nukleotid polimorfizmusainak gén főhatás és interakciós vizsgálata

Sütöri Sára^{1,2}, Eszlári Nóra^{1,3}, Baksa Dániel^{1,4}, Petschner Péter^{1,5}, Gál Zsófia¹, Bagdy György^{1,3,5}, Juhász Gabriella^{1,4,5}, Gonda Xénia^{1,3,6},

¹SE Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest; ²PPKE, Pszichológia Intézet, Budapest; ³NAP-2-SE Új Antidepresszív Gyógyszercélpont Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program, Semmelweis Egyetem, Budapest; ⁴SE-NAP 2 Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport, Nemzeti Agykutatási Program, Semmelweis Egyetem, Budapest; ⁵MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Budapest; ⁶SE ÁOK Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Budapest

Bevezetés

A depresszió heritabilitása átlagpopulációban 40% körüli, ugyanakkor a kialakulásában szerepet játszó gének feltárása nehézségekbe ütközik, és a teljesgenom-analízisek (GWAS) által azonosított génvariánsok replikálhatósága kétséges. A legutóbbi, több mint 800.000 fős mintán végzett GWAS a legszorosabb összefüggést a *SORCS3* és *NEGR1* gének esetében találta a depresszióval. Vizsgálatunk célja e két gén hatásának replikálása volt független, mélyebben fenotipizált mintán, az egy pontos nukleotid polimorfizmusok (SNP) szintjén.

Módszerek

1820 európai felnőtt (Budapest & Manchester) résztvevő szerepelt a mintában. A genotipizálás Illumina CoreExom PsychChip-pel történt, a variánsok pozicionálása

pedig GRCh37/hg19 alapján. A haplotípusokat SHAPEIT programmal határoztuk meg, az imputáció IMPUTE2 segítségével történt. A *SORCS3* és *NEGR1* géneken (génhatárok ± 10 kilobázispár) 8590 SNP minőségellenőrzését (HWE, MR, MAF) követően 3183 SNP-t elemeztünk. A vizsgált fenotípus az élettartam depresszió és az aktuális depresszió pontszám (BSI) volt. A gének főhatását logisztikus és lineáris regressziós modellekben vizsgáltuk. Emellett a közelmúltbeli negatív életesemények és gyermekkori traumák interakciós hatását is elemeztük. A populáció, nem és életkor valamennyi modellben kovariánsként szerepeltek. Következő lépésben, clumping módszerrel a vizsgált SNP-kből független clumpokat, majd vezető SNP-eket azonosítottunk.

Eredmények

A *SORCS3* összefüggést mutatott az élettartam depresszióval additív (rs11599236, $p = .000681$) és recesszív (rs3896224, $p = .000276$) főhatás modellekben. A *NEGR1* gén SNP-i pedig csak interakcióban mutattak szignifikáns összefüggést, egyrészt közelmúltbeli nehézségekkel mind az élettartam depresszió (rs2630434, $p = 5.34E-39$; rs2901617, $p = .000208$), mind a BSI depresszió (rs143380899, $p = .000738$), illetve gyermekkori nehézségekkel mind az aktuális (rs149541854, $p = .000897$) mind az élettartam (rs12026691, $p = .000329$) depresszió esetében.

Diszkusszió

Az eredmények független mintán igazolják a *SORCS3* és a *NEGR1* szerepét a depresszióban, kiemelve, hogy a *SORCS3* csak főhatásként míg a *NEGR1* kizárólag közelmúltbeli és korai stresszorokkal interakcióban befolyásolja a depressziót. Ezen és korábbi eredményeken alapulva mindkét gén további vizsgálata javasolt, mint lehetséges neurális célpontok a depresszió terápiájában.

Köszönetnyilvánítás

Jelen kutatás a Magyar Tudományos Akadémia (MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport); a Nemzeti Agykutatási Program (2017-1.2.1-NKP-2017-00002; KTIA_13_NAPA-II/14), a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (KTIA_NAP_13-1-2013-0001), és a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, a Semmelweis Egyetem és a Nemzeti Agykutatási Program (KTIA_NAP_13-2-2015-0001); MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képző Migrén Kutató Csoport támogatásával valósult meg. GX a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatói Ösztöndíjában részesül. SS és GX az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-1-I-PPKE-63 (SS) és ÚNKP-19-4-SE-19 (GX) Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásában részesül. JG-t az ITM/NKFI által meghirdetett TKP; és EMMI által meghirdetett SE-Neurológia FIKP támogatta.

2. Felsőoktatási Mesterképzés Hallgatói Kutatói Ösztöndíjasok összefoglalói

Farkas Flóra összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-2-I-PPKE-11

A csecsemő idegrendszeri érése és az anya-gyermek kapcsolat összefüggései

Háttér: Korábbi kutatások feltárták, hogy számos család életét nehezítik meg az organikus ered nélkül jelentkező szabályozási problémák (Hédervári-Heller, 2008; Hámori és mtsai, 2019). Ezen nehézségek oka, illetve megoldása sok esetben az anya-gyermek kapcsolat mentén keresendő (Hámori, 2016).

Cél: Kutatásom témája a gyermeki regulációs problémák anyai megítélésének a vizsgálata. Valamint annak a feltérképezése, hogy mely területeken milyen gyakorisággal és milyen súlyossággal jeleznek az anyák regulációs problémákat gyermekükkel kapcsolatban. Célul tűztem ki még, hogy az anyai szeparációs szorongás és az anya kötődési stílusa, valamint az anya-gyermek interakciós viselkedés közötti összefüggéseket feltárom.

Módszer: A kutatás során kétféle vizsgálati eljárást alkalmaztam. Nagymintán ($N=360$) a Hámori és mtsai. (2016) által kidolgozott Regulációs kérdéssor online tesztkitöltésre adaptált formáját vettem fel, 1-6 év közötti gyermeket nevelő édesanyákkal. Kismintán ($N=40$) pedig a kérdőíves módszer mellett a „Játékhelyzet vizsgálatot” (Hámori, 2005) és az ehhez Óze és Márkus (2014) által kidolgozott kódrendszert használtam. A kérdőívcsomag tartalma: demográfiai kérdéssor külön

kitérve a fejlődési problémákra, illetve tartós valamint átmeneti betegségekre.; a PPKE Korai Fejlődés Kutatócsoportja által készített Regulációs Kérdéssor (Hámori, Lakatos és Lengyel, 2016); Anyai Szeparációs Szorongás Skála magyar változata (MSAS); Kötődési Stílus Kérdőív (ASQ-H), Csecsemő Intencionalitás Kérdőív (IIQ), Edinburgh Posztnatális Depresszió Skála (EPDS)

Eredmények: A nagymintán feltárt regulációs problémák jellege és gyakorisága hasonlóságot mutat a korábbi kutatások eredményeivel. A Játékhelyzetben az anya-gyermek interakciós viselkedés mentén különböző klasztereket azonosítottam. A kedvező, illetve a kevésbé kedvező interakciós sajátosságokkal jellemezhető klaszterek között szignifikáns különbséget találtam az MSAS-MS kérdőív Anyai szeparációs szorongás alszkáláján $U=107.500$ $Z=-2.504$ $p=.012$ 2-tailed $r=.432$ a kedvelt játék és a kevésbé kedvelt játék $U=38.500$ $Z=-2.470$ $p=.014$ $r=.410$ mentén. Valamint a két játék közötti interakciós mintázat változása mentén azok között akik kedvező interakciós klaszterben maradtak vagy erre váltottak és akik végig kedvezőtlen klaszterben maradtak közöttük szignifikáns különbséget találtam az MSAS-PS $F(2, 37) = 3.758$ $p=.033$ $\omega^2 = .066$, és az MSAS-MS $F(2, 37) = 4.473$ $p=.018$ $\omega^2 = .256$ alszkálák között.

Következtetések: Az online kérdőíves vizsgálatban az anyák által jelzett regulációs problémák faktorelemzése bizonyos területek átfedéseit mutatják, valamint inkább a regulációs problémák kapcsolatba ágyazottságára utalnak. A személyes tesztfelvételen résztvevők közül azoknál az anya-gyermek pároknál, akik mindkét játék esetén kedvezőbb interakciós mintázatot mutattak, illetve a kedvezőtlenből kedvezőre váltottak, az anyák szeparációs szorongása alacsonyabb volt.

Kulcsszavak: regulációs problémák, anya-gyermek interakció, csecsemőkori fejlődés, interakciós mintázatok, Játékhelyzet vizsgálat, kötődési stílus, anyai szeparációs szorongás, kötődési stílus, ASQ-H, MSAS

Fábián Eszter Margit összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-2-I-PPKE-48

Latin feliratos falképek a középkori Magyarország területén

Kutatásom során az olyan latin feliratos falképekkel foglalkozom, melyek feltehetően 1517-ig bezáróan készültek a középkori Magyarország területén.

A 19. század második fele óta máig tartó falképkutatás során keletkezett monográfiákból kiindulva fogtam hozzá a főleg komplexebb, olyan latin nyelvű feliratok gyűjteményének kezdeményezéséhez, melyek falképekhez kapcsolódnak. A településnevek szerint abc sorrendbe állított templomsorozatban a feliratos képek templomon belüli elhelyezkedését, az ikonográfiát, a felirat képhez való térbeli helyét és módját, hogy maiusculával, vagy minusculával írták, és feltételezett datálásukat is figyelembe vettem.

Az így létrejött lista alapján a feliratokat tartalmuk szerint csoportosítottam, és vizsgáltam, elsősorban a hozzájuk kapcsolódó ábrázolásra, és további felmerülő szempontokra koncentrálni.

Előadásomban ezeket, a feliratok tartalma alapján képzett kategóriákat ismertetem néhány szempont bemutatásával. Némely feliratok átfedésben vannak, így több csoportnak is tagját képezik, és nem ritka, hogy egy hosszabb középkori szöveget tartalmazó templomban egészen rövid felirattal is találkozhatunk, akár ugyanazon a képen belül, így megkezdtem ezeknek gyűjtését is.

A kategóriák: névfeliratok, a falkép eseményét ismertető feliratok, idézetek, könyörgő és dicsőítő feliratok, datáló feliratok és donátor-feliratok. Külön kategóriába kerültek azok a falképeket, melyekhez egykor felirat tartozott, azonban már olvashatatlan állapotba kerültek, illetve azok, amelyek megfejtésére még számíthatunk.

Kéry Anna Lilla összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-2-I-PPKE-1

„Tra orgoglio cieco e depressione totale – az elvakult büszkeségtől a teljes depresszióig”: Az olasz identitás problematikájának megjelenése a kortárs irodalomban

Kutatásom elsődleges célja egy szakirodalmi anyaggyűjtés volt, mely elsősorban az olasz identitás és a kortárs irodalom, azon belül is a történelmi regény műfajának kapcsolatával foglalkozik. A szakirodalmi gyűjtéssel és a regények kiválasztásával doktori felvételi témámat és kutatásomat kívántam megalapozni.

A kutatás első részében általánosságban tájékozódtam az identitás problémakörét illetően, illetve az olasz posztmodern történelmi regény műfaji hagyományainak, jellemzőinek, elméleti háttérének vonatkozásában, elsősorban Stefano Calabrese, Giuliana Benvenuti, Emmanuele Piga Bruni, Gabriella Gribaudi, Giuseppe Lupo és Rafaele Nigro tanulmányai nyomán. A múlt irodalmi megszólítását a műfaj keretein belül meghatározza a Hayden White által is képviselt modern történelemszemlélet, a történelem újraolvasásának igénye, a historiográfiai metafikció, illetőleg az egyének és kisebb közösségek történelmi emlékezetének megőrzése.

Kutatásom második szakaszában a téma szűkítését tartottam szükségesnek, így a történelmi emlékezet megregényesítésén belül a kollektív történelmi traumák feldolgozására fókuszáltam. Gabriella Gribaudi az emlékezés lehetőségeivel foglalkozó átfogó tanulmányában rávilágít arra, milyen ambivalens módokon történik a traumatikus múlttal való kapcsolataalkotás Olaszországban. Kutatásom

során arra jutottam, hogy a személyes történetek újramesélése, életben tartása lehet a kulcsa a kollektív traumákról való méltó emlékezet kialakításának.

Doktori tématervem középpontjába tehát a kollektív történelmi traumákat állítottam, pontosabban ezek irodalmi reprezentációját a posztmodern történelmi regény műfaji keretein belül. Ehhez mértem a következő regényeket válogattam be a kutatási korpuszba: Marcello Fois *I Chironi* trilógiája, Giuseppe Lupo történelmi tárgyú művei, Antonio Pennacchi *Canale Mussolini*-sagája, Andrea Molesini *Non tutti i bastardi sono di Vienna* című regénye, Paolo Rumiz trieszti író kollektív traumákat feldolgozó művei és Davide Enia az 1943-as palermói bombatámadást feldolgozó *maggio 43'* című műve. A tématervvvel felvételt nyertem a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájába. A felvételi bizottság javaslata szerint a korpusz további szűkítése szükséges, ezt a javaslatot megfogadva fogom folytatni a téma további kidolgozását. A regények mélyelemzésével arra a kérdésre fogok választ keresni, milyen írói eszközök segítik a trauma megjelenését ezekben a kötetekben, és ezek mennyiben támogathatnak egy feldolgozási folyamatot.

Mátyás Eszter összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-2-I-PPKE-90

Cél: Jelen kutatás célja a krónikus dializált betegek egészségműveltségének és életminőségének felmérése, valamint az egészségi állapotuk fenntartásához, javításához szükséges pszichoszociális tényezők azonosítása.

Minta: A vizsgálatban 42 krónikus dializált személy vett részt: 31 HD és 11 PD kezelt vesebeteg. Az átlagéletkoruk 63,33 év (SD = 12,92). A minta életkor, nemi eloszlás és családi állapot alapján reprezentatív.

Módszer: A vizsgálat a komplex megközelítés érdekében egy kvalitatív és egy kvantitatív egységből áll. A fókuszcsoporthoz interjú eredményeit a releváns témák azonosításához használtuk fel. Azt követően kérdőíves technikával mértük a betegek életminőségét, egészségműveltségét és betegségterhét. Ezeken felül a szociodemográfiai és orvosi-laboratóriumi adataikat rögzítettük, melyek közül a dialízisben töltött időnek és a betegséggel kapcsolatos fiziológiai mutatóknak a szerepe kiemelkedő.

Eredmények: Az eredményeink szerint a PD kezelt betegek szignifikánsan magasabb egészségműveltséggel rendelkeznek, mint a hemodializált betegtársaik. Az alacsonyabb életkor, a magasabb társas aktivitás és a kezelés kezdete óta eltelt hosszabb idő kockázati tényezőt jelent az interdialitikus súlynövekedés szempontjából, továbbá a társas kapcsolatok magas volta és a dialízisben töltött hosszabb idő független prediktora a magasabb szérum-kreatinin szintnek. Az egészségműveltség hatása szignifikáns a káliumszint alakulásában.

Következtetés: Eredményeink a betegedukáció jelentőségére hívják fel a figyelmet. A betegoktatás – különösen a HD betegcsoport esetében – fiziológiai összefüggései révén kiemelten fontos. A klinikai szempontból hasznos intervenciós javaslatok célzottan az egészségműveltség fejlesztésére irányulnak.

Kulcsszavak: *krónikus vesebetegség, dialízis, egészségműveltség, életminőség, betegségteher*

Ollári Lili Ráhel összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-2-1.-PPKE-88

Elméleti háttér: A migrén az elsődleges fejfájásbetegségek közé tartozó, életminőségromlással és komoly pszichológiai nehézségekkel járó neurológiai betegség, mely csak hazánkban közel 1 millió embert érint (International Headache Society, Bánk és Márton, 2000). Jelen vizsgálat epizodikus és krónikus migrénes betegek életminőségének vizsgálatát célozza meg, figyelembe véve betegségképüket, fájdalomcsillapítási szokásaikat és egészségszorongásukat. A korábbi életminőségvizsgálatokon túl a koherenciaérzés, mint lehetséges védőfaktor is vizsgálatra került.

Módszer: A vizsgálatban 101 női és 5 férfi (életkoruk átlaga: 33,95 év, szórása: 10,87 év) migrénes beteg vett részt. A vizsgálati személyek egy online tesztbattériát töltöttek ki, mely a Migréndiagnosztikus Kérdőívet (Csépany és mtsai., 2014), a Fejfájással Kapcsolatos Átfogó Életminőség Kérdőívet (Malhalter, Bozsik, Palásti, Csépany, Ertsey, 2012), a Betegségpercepció Kérdőívet (Moss-Morris, Weinman, Petrie, Horne, Cameron, Buick, 2002), a Rövidített Egészségszorongás Kérdőív (Salkovskis, Rimes, Warwick, & Clark, 2002) első 14 tételét, az Antonovsky-féle Rövidített Koherencia-érzés Kérdőívet (Antonovsky, 1987) és a Big Five Kérdőív Szociális Kíváncsiság Skáláját (BFQ; Caprara, Barbaranelli, Borgogni, Perugini, 1993) tartalmazta.

Eredmények: Mind az általános-, mind a fizikai- és szociális életminőség az epizodikus migrénesek esetében mutatkozott jobbnak. A betegség hátterében feltételezett okok között mindkét csoport esetében kiemelkedő helyet töltött be a

betegség stressznek való tulajdonítása, ám az érzelmi állapotnak a krónikus migrénesek nagyobb jelentőséget tulajdonítottak. A betegek életminősége szempontjából a betegség-reprezentáció faktorai közül a hosszútávú lefolyásába vetett hitet és a következmények észlelését érdemes leginkább figyelembe venni, valamint a betegség pszichológiai okoknak való tulajdonítását. Korrelációs eljárást alkalmazva a koherenciaérzés a pszichológiai tényezőknek, rizikófaktoroknak, illetve a véletleneknek való tulajdonítással mutatott negatív összefüggést. Jelen mintán az alternatív gyógymódokat is használó vizsgálati személyek jobb szociális életminőségről számoltak be, mint a gyógyszert szedő csoport, ahol viszont erősebb egészségszorongás mutatkozott. A beszedett gyógyszerek száma az egészségszorongással és az általános, illetve szociális életminőséggel mutatott pozitív összefüggést.

Következtetés: A migrénes betegek ellátásában fontos tényező, hogy a kronicizálódás megakadályozására, az életminőségromlás háttérében álló tényezőkre is hangsúly kerüljön. Érdemes figyelembe venni az egyén betegségről alkotott képét, illetve a koherenciaérzés, mint lehetséges védőfaktor szerepét is. Emellett fontos, hogy a gyógyszeres kezelés mellett egyéb alternatív megoldások is előtérbe kerüljenek, ezáltal a fókusz a fájdalom csillapítása mellett a beteg életminőségének átfogó javítására helyezve.

Kulcsszavak: migrén, életminőség, betegség-reprezentáció, egészségszorongás, koherenciaérzés

Szónyi Fanni Zsófia összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-2-I-PPKE-17

Generációs különbségek a munka világában

A munkakör-átalakítás kutatásokkal alátámasztottan megfigyelhető jelenség, amely jelentős hatással lehet a szervezeti életre, azonban ezidáig rendkívül alacsony számú hazai kutatás született a témában, illetve elenyésző mennyiségű kutatás hasonlítja össze ilyen szempontból a generációkat. A munkavállalók generációs besorolása befolyással bír a munkavégzés módjára, illetve a munka egyéb aspektusára, köztük a munkakör-átalakítás módjaira is. Vizsgálatomban a munkakör-átalakítás, a munka iránti elköteleződés, valamint a külső és belső motiváció összefüggéseit kutattam hazai mintán. A vizsgálat elsődleges célja a generációs különbségek feltárása volt. A kutatásba a munka világában jelenleg aktív négy generáció (baby boomer, X, Y, Z generáció) tagjai kerültek bevonásra nem randomizált mintavételi módszer alkalmazásával (N = 503). A vizsgálat során egy demográfiai kérdőív, a Munkakör-átalakítási Skála, az Utrechti Munka Iránti Elköteleződés Skála 9 tételes változata, valamint a Munkapreferencia Kérdőív került felvételre. Különbség található a generációk között a munkával kapcsolatos kihívások igényének növelését jelentő munkakör-átalakító tevékenységre vonatkozóan (a baby boomer és az X generációhoz képest az Y és a Z generáció magasabb mértékben növeli a munkával kapcsolatos kihívások igényét), továbbá a generációhoz tartozás hatással bír a külső motiváció nagyságára (a baby boomer és az X generációhoz képest az Y generáció magasabb extrinzik motivációval rendelkezik), illetve a munka iránti elköteleződés nagyságára is (az X generáció elkötelezettebb az Y generációhoz viszonyítva). Az elköteleződés összefügg a munkakör-átalakítással, ahogy a belső motivációval is. A

belső motiváció kapcsolatban áll a munkakör-átalakítással - annak formáit illetően a munka strukturális erőforrásainak növelésével, a munkával kapcsolatos kihívások igényének növelésével, valamint a munka akadályainak csökkentésével mutat összefüggést.

Kulcsszavak: *Munkakör-átalakítás; Generációs különbségek; Munka iránti elköteleződés; Külső-belső motiváció*

Tóth Noémi összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-2-I-PPKE-64

Az egyedülálló nők sokszínűségének vizsgálata kvalitatív és kvantitatív módszerekkel

Jelen kutatás az egyedülálló nők különböző személyiségjellemzőit vizsgálja kvalitatív és kvantitatív módszerekkel egyaránt. Az empirikus munka korábbi saját kutatási eredményekre támaszkodva, mélyebb összefüggéseket tár fel. Újszerűsége abban rejlik, hogy az egyedülálló nőket heterogén csoportként kezeli, a kapcsolatra vágyakozás mentén értelmezi az eredményeket. Módszertanában ötvözi az online kérdőívek használatának és a projektív eljárások (TAT) előnyeit, így levont következtetései sokrétűek.

A keresztmetszeti elrendezésű kutatásban a Közvetlen Kapcsolatok Élményei kérdőívet (ECR), a Kötődési Stílus Kérdőívet (ASQ), a Védekezési Stílus Kérdőívet (DSQ), a Rosenberg Önértékelési Skálát (RSES), illetve az Élettel való Elégedettség skálát (SWLS) vettük fel 306 felnőtt vizsgálati személlyel ($M=38,5$ $SD=7,09$), akik betöltötték 30. életévüket, és a kitöltés idején nem éltek párkapcsolatban. A Tematikus Appercepciók Tesztet 16 fővel vettük fel ($M=35$ $SD=5,25$). Eredményeink szerint a kapcsolatra vágyakozó csoport magasabb szorongás értékekkel, alacsonyabb elégedettséggel rendelkezik, emellett több éretlenebb védekezési stílust használ. TAT történeteikben szignifikánsan több Szexuális szükséglet, Gondozási és Társas kapcsolati környezeti hatás jelenik meg. A nem vágyakozó csoport a biztonságos kötődés markereit hordozza: a függetlenség és a jóllét mellett érett érzelmszabályozás jellemzi. A dolgozat legfontosabb eredménye szerint, az egyedülálló nők csoportjának heterogenitását a különböző személyiségjellemzők és

az intrapszichés dinamika eltérő sajátosságai egyaránt megerősítik. A kutatás lényeges pontja, hogy a kvantitatív és a kvalitatív adatok összefüggései az eredmények megbízhatóságára utalnak.

Kulcsszavak: Szingliség, kötődés, védekezési stílus, jóllét, Tematikus Appercepció
Teszt.

3. Felsőoktatási Doktori Hallgatói, Doktorjelölti Kutatói Ösztöndíjasok összefoglalói

Buday Bálint Soma összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-3-II-PPKE-22

Amiről nem lehet beszélni, arról rajzolni kell!

Az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében Tandori Dezső képzőművészeti alkotásainak egy eddig kevésbé vizsgált területével, az írásjelekből épülő figurális alakzatok, vagyis az ideogrammak (Tandori terminológiájával *rajz versek*) elemzésével foglalkoztam.

Tandori Dezső 1973-as *Egy talált tárgy megtisztítása* című kötetét radikális nyelvi szkepszise, illetve a költői kép primátusába vetett hit megingása miatt a kezdetek óta a hagyományos költészet elutasítására tett kísérletként értelmezi a kritika. Olyan erősen filozofikus költészettel van itt dolgunk, mely nem szól valamiről, sokkal inkább folyamatosan elgondolkodik önmagán, amivel olvasóját is intenzív együttműködésre, a „Mi líra még?” kérdés megválaszolására készíti.

Kutatásomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy egy a nyelv kifejezőképességének korlátaival küszködő költő milyen lehetőséget láthat egy eleve „néma” médium segítségül hívásában. Az ideogrammak értelmezésénél ugyanis szem előtt kell tartanunk, hogy a művek értelmezésének saját befogadói szokásrendszere van: abból a recepcióesztétikai belátásból érdemes kiindulnia az értelmezőnek, mely szerint egy műalkotás akkor képes esztétikai élményt nyújtani, ha az általa közvetített értelem más módon hozzáférhetetlen maradna, ezért

semmiképp nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a képversek esetében a befogadó egyszerre van kitéve vizuális és verbális hatásnak.

Előadásomban egyrészt az ideogrammak Tandori életművében való feltűnésének előjeleit igyekszem röviden felvillantani, ezt követően pedig néhány ideogramma mikroelemzésén keresztül próbálok rávilágítani az ideogrammak intermediális működésmódjára, különös figyelmet fordítva a vizuális költészet hagyományához való viszonyukra, és az ezzel szoros összefüggésben lévő metapoétikus értelmezhetőségekre.

Dékány Vanda összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-3-I-PPKE-21

Szenttisztelet a régi magyar népelekben

Fókuszban a csak vidéken elérhető források

Egyetemei kutatásaim során a 17–18. századi magyar nyelvű népelekben megjelenő szenttisztelettel foglalkozom, és a munka során világossá vált, hogy a választott téma feldolgozásához szükségszerű olyan gyűjtemények vizsgálata is, amelyek kizárólag vidéki könyvtárakban és levéltárakban érhetőek el. Az Új Nemzeti Kiválóság Program keretein belül ilyen, a témában érdekelt kutatók látókörén kívül eső énekeskönyveket vettem kézbe, és elsősorban arra keresem a választ a tartalmukkal kapcsolatban, hogy fellelhetőek-e bennük olyan szövegek, amelyek semmilyen más korabeli kéziratban vagy nyomtatványban nem szerepelnek. Ehhez egy saját magam által összeállított, folyamatosan bővülő adatbázist használtam, ami a pályázatnak köszönhetően 133 tétellel gyarapodott.

A kutatási helyszínek kiválasztásában *Az 1800 előtti magyarországi katolikus népelek és énekeskönyvek bibliográfiája*¹ nyújtott segítséget, amelynek egyes tételénél már a címből látható azok megkerülhetetlensége, néhány esetben pedig kiegészítő információk hiányában a kézbevételeig nem tudható, hogy van-e benne a szenttisztelethez kapcsolódó népelek. Ezek autopszián alapuló tanulmányozása során beigazolódott, hogy nem elhagyható az ismeretük; annak ellenére, hogy a téma tudományos munkái a legtöbb esetben a Budapesten hozzáférhető, eredeti formájukban vagy mikrofilmen olvasható anyagra támaszkodnak.

¹ *1800 előtti magyarországi katolikus népelek és énekeskönyvek bibliográfiája*, szerk. SZÁDOCZKI Vera, Bp., MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2016 (Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti bibliográfiák), <https://bit.ly/2H6aRE0> [2020. november 11.].

Az általam meglátogatott intézmények eddig feltáratlan forrásai mind a 18. századból valók, és az előzetesen kiválasztott gyűjtemények nem mindegyikéről igazolódott be a feltevésem, hogy tartalmazznak szentről vagy szenthez szóló énekszöveget. Ilyen esetben igyekeztem mással pótolni a kimaradt tételt, ha az adott könyvtárban volt erre lehetőség.

Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban a *Nepomucenus Sz. Jánoshoz... a' jó hir-név veszedelmében lévőknék nagy patronussokhoz... új ének* című aprónyomtatvány 1, több forrásban is szereplő szövegével bővült csupán a gyűjtésem. A Váci Egyházmegyei Könyvtár 24 énekből álló *Istennek ditsőségére, Máriának és némely szenteknek tiszteletére össze szedett ájtatos énekek* című nyomtatványában 3 szentekhez kapcsolódó szöveget azonosítottam, amelyekből 2 darabnál nem találtam párhuzamos előfordulást eddig. Az Egri Érseki Levéltárba *Pintér Imre kántor énekeskönyve* miatt látogattam el, a kéziratban összesen 56 ének olvasható, ebből pedig csupán 4 darab szól szentekről. Itt az *Eszterházy Károly püspök felhívására beküldött énekes füzetek* között még 5 témába vágó szövegre bukkantam, amelyek közül 1 ének egyedinek bizonyult.

A Sárospataki Református Nagykönyvtárban őrzött *Györköss Márton-énekeskönyv* a kutatás legkiemelkedőbb találata, mivel 135 szövegéből 120 tanúskodik szenttiszteletről, ennek pedig jelentős hányadát, 47 éneket nem fedeztem fel eddig más forrásokban. Ez a szám minden bizonnyal a további vizsgálódások során csökkenni fog, de ez a népénektár jelentőségéből nem fog levonni. Az egyedi szövegek mellett fontos kiemelni, hogy 34 ének esetében csak más kéziratos anyagokban szerepelnek azok variánsai, 2 ének csak nyomtatásban van meg a *Györköss Márton-énekeskönyvön* kívül, 37 szöveg pedig egy vagy több kéziratban és nyomtatványban is megtalálható.

Jancsó András összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-3-II-PPKE-35

A katolikus politikai filozófia és a szekularizációs modellek összefüggései

A kutatás tárgya a szekularizáció folyamatának a katolikus politikafilozófia narratíváján keresztül történő vizsgálata volt, amely többek között a 2019 januárjában elhunyt Ernst-Wolfgang Böckenförde német jogfilozófusig nyúlik vissza. A magyar nyelvű tudományos diskurzusban Molnár Tamás munkásságával került a politikafilozófia spektrumába. Böckenförde 1964 októberében meghívást kapott a híres heidelbergi alkotmány- és közigazgatási jog professzortól, Ernst Forsthofftól az ún. erbacheri előadásokra, ahol *Die Entstehung des Staates als Vorgang der Säkularisation* címmel tartott előadást. Azon túlmenően, hogy itt fogalmazta meg először a később Böckenförde-paradoxon néven elhíresült tételét, előadásának fókuszában az a megállapítás állt, miszerint a szekularizáció elve jóval a francia forradalmat megelőző investitúraharcban gyökerezik. Ezen kiindulópontból vizsgáltam meg a szekularizációs modellekről folytatott katolikus politikafilozófiai diskurzus eredményeit.

Kosztó Gyula összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-3-IV-PPKE-13

A kárpátaljai magyar falvak kolhozosítása (1946–1949)

Az ÚNKP kutatói ösztöndíj alatt, fő célom levéltári iratok összegyűjtése volt, a kárpátaljai magyar községek kolhozosítását bemutató eseménytörténeti tanulmány megírásához. Továbbá olyan alapkérdés vizsgálata is, mint az Ukrán Kommunista (b)Párt alkalmazott módszereinek, illetve a létrehozott kolhozok mindennapjai, termelési hatékonysága.

A forrásokat a Kárpátaljai Területi Állami Levéltár beregszászi részlegében gyűjtöttem, ahol az 1947–1949 között készült kolhozalakuló-, illetve kolhozelnökségi jegyzőkönyveket fotóztam be, több mint 10 ezer oldalnyi levéltári iratot.

Az elért eredmények közül az első, hogy sikerült korszakolni a magyar községek szovjet kolhozosításának folyamatát passzív (1946–1947) és aktív (1948) szakaszokra. Amíg a kolhozosítás passzív szakaszban hajtja végre a szovjet hatalom a nagybirtok elkobzását, a földosztást és 1946-ban hozták létre az ún. „földművelési egyesületeket”, addig az aktív szakaszban jöttek létre a magyarok által lakott járások falvaiban a kolhozok 100%-a. A kolhozosítás folyamatát több központi intézkedés is segítette, mint a diszkriminatív adóztatás bevezetése a kolhozba be nem lépőkkel szemben valamint a megbízható káderek betelepítése.

A források összegyűjtésén túl célom volt, az 1948-ban tömegesen létrehozott kolhozok termelési hatékonyságának bemutatása is, működésük első évében 1949-ben. Ez év januárjában a kolhozok vezetői megtervezték az 1949-es termelési évet, miközben megszerveződtek a kollektív gazdaságok végrehajtó szervei. Mivel a kolhozok saját tőkével nem rendelkeztek ennek megteremtése céljából belépési díjat

(személyenként 50 kg) búza beszolgáltatását írták elő, illetve a saját haszonállatok átadását a kolhozoknak. A vetés előkészítése indoklásával februártól májusig többször fordult elő gabonarekvirálás. Ezek lakossági munkamegtagadásokat, szerszámrejtéseket vontak maguk után, amelyek közvetlenül feleltek az igaerőhiányért és az aktuális mezei munkálatok jóval határidőn túli teljesítéséért. Annak érdekében, hogy a lakosságot a kolhozvezetőség és a kommunista párt rábírja a munkára megfélemlítést alkalmazták. Ez azonban kevés azonnal érezhető hatást ért el. A lakossági munkamegtagadások továbbra is általánosak voltak, amiben annak is szerepe volt, hogy a korábbi propagandához (nyolc órás munkanap) képest mást tapasztaltak (13 órás munkanap) a tagok a mindennapokban. A kolhozok termelése 1949-ben katasztrofális volt, amit a kolhozok vezetői is beismertek. Az áldatlan állapotokért a kolhozvezetőség a lakosságot, pontosabban annak sorozatos munkamegtagadásait tette felelőssé.

Paár Tamás összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-3-III-PPKE-24

Racionalitás, szkepticizmus és az igazság értéke

Prezentációmban az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3-III-PPKE-24 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával végzett kutatásomat tekintem át. Először a projekt folyamán kikristályosodott kutatási kérdéseket veszem át, majd munkámat egy, a kutatás során elkészült cikkem bemutatásával illusztrálom, végül a projekt során született publikációimat foglalom össze röviden.

Kérdéseim orientációja kettős. Egyfelől ismeretelméleti-metafizikai: az objektív igazság létezésére és megismerhetőségére kérdezek rá. Ezzel kapcsolatosan a szkepticizmus, a relativizmus és a realista objektivizmus opcióival foglalkoztam munkám során. Másfelől erkölcsi-axiológiai: arra keresem a választ, hogy a fenti opciók mennyiben állítják be az igazságot értéknek és hogy az igazsághoz kapcsolódóan milyen kötelességeket is írnak elő számunkra.

A prezentációmban ismertetett cikkem („Miért ne legyünk »szkeptikusok«?” *Elpis* 2020/1: 129-140.) az első típusú kérdéshez kapcsolódik, és a szkepticizmus lehetőségeit vizsgálja. Tózsér János a közelmúltban jelentette meg könyv formájában szkeptikus felvetését (*Az igazság pillanatai. Esszé a filozófiai megismerés sikertelenségéről.* Budapest, Kalligram, 2018.) A mű széleskörű vitát váltott ki, többek közt Pöntör Jenő válaszcikkben reagált Tózsérre („Hogyan tudja elkerülni a szkepticizmus az öncáfolat csapdáját? Gondolatok Tózsér János könyve kapcsán.” *Elpis* 2019/1: 121-133.). Előadásomban bemutatom egyrészt azt, hogy Pöntör miként értelmezi Tózsért, hogy ez az interpretáció miért hibás, és hogy mi lenne a helyes

értelmezés olvasatomban, másrészt azt, hogy Tózsér és Pöntör szkepticizmus-változatai miért nem kielégítőek racionálisan.

Pöntör szerint Tózsér pozíciója érveken nyugszik, és Pöntör helyesen látja, hogy az érvekre támaszkodás problémás egy szkeptikus számára, mivel inkonzisztenssé teszi a pozícióját. Pöntör azzal a javaslattal él, hogy a szkeptikus konzisztens tud maradni, ha az érvekben is és általánosságban is feladja minden meggyőződését. Az én interpretációmban Tózsér elsősorban nem érvekre alapoz, hanem az önreflexióra és az őszinteségre. Ám sem ezek, sem minden meggyőződésének feladása nem képes a szkeptikus pozíciót egyszerre konzisztenssé és stabilá tenni.

Szovák Márton összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-3-I-PPKE-66

Csulai Móré Fülöp alakja a legújabb olasz források tükrében

Csulai Móré Fülöp személye a történet- és kultúratudományok több szakterületének szempontjából is figyelemre méltó. Itáliai tanulmányainak köszönhetően diplomataként működött, több alkalommal a magyar király Velencei Köztársaságba delegált követeként teljesített szolgálatot. A magyar humanisták kései generációjának tagjaként kiterjedt kapcsolatrendszerrel ápolta a korszak olasz értelmiségével, diplomáciai állomáshelyéből adódóan elsősorban velenceiekkel. A Móréhoz hasonló személyiségek alapos megismeréséhez körültekintő forrásfeltárás és -értelmezés szükséges, amelynek eddigi eredményeihez² a Vestigia Kutatócsoport által feltárt és a doktori kutatásaim (a velencei Marin Sanudo naplója a 16. sz. elejéről) járulékaként előkerülő dokumentumok vizsgálatával és ezek kritikai összevetésével igyekeztem hozzájárulni.

A kutatásom céljából a Vestigia adatbázisban szereplő Móréval kapcsolatos dokumentumok alapos feltárását és indokolt esetben közreadását tűztem ki. Ezen kívül a rá vonatkozó Sanudo-naplóban található említéseket is össze terveztem gyűjteni. Ezekkel egyrészt Móré tevékenységét pontosabb adatok fényében tanulmányozhatjuk, másrészt itáliai kapcsolatainak alaposabb vizsgálatával a Jagelló-kori magyar humanizmus történetét is jobban megismerhetjük.

Diplomáciai tevékenységéhez kapcsolódóan a kutatás legjelentősebb hozadéka, hogy az újonnan azonosított források alapján sikerült biztosan

² Legújabb és legátfogóbb összefoglaló: FEDELES Tamás, „Egy Jagelló-kori humanista pályaképe”, *Levéltári Közlemények*, 78 (2007), no. 1: 35–84.

elkülöníteni az 1508-as és 1509–1510-es követi misszióit,³ melyeket újabban a kutatás egy küldetésnek tekintett. A főpap működésének megítéléséhez legalább ennyire fontos az egyik utolsó rá vonatkozó forrás, melyet Sanudo naplójában találunk, eszerint Móré vámmmentességért cserébe hírszerző tevékenységet folytatott a Velencei Köztársaság javára.

A pályázati vállalások keretében a kutatás eredményeit az ösztöndíjas időszak végén összefoglaló cikkben terveztem publikálni, végül a Sanudo-források vizsgálatának eredményét a Vestigia Kutatócsoport legújabb tanulmánykötetében ismerttettem.⁴ Szerencsétlen módon a kötet megjelenésével egyszerre látott napvilágot Lakatos Bálint összefoglaló adattára a Magyar Királyság követeiről a Jagelló-korban,⁵ amelynek Móréra vonatkozó tételei gyakorlatilag teljes egészében a kutatásom során feltárt dokumentumokkal megegyező forrásbázisra támaszkodnak. Az *Adattár* Móré küldetéseit ismertető tételei rámutattak öt általam fel nem dolgozott szöveghelyre a Sanudo-naplóban, ám ezek nem befolyásolták vagy kérdőjelezték meg a tanulmányomban írottakat. Több esetben viszont az pályázati munka során végzett anyaggyűjtésem bizonyult gazdagabbnak, ez különösen az 1508–1509-ben keletkezett szöveghelyek esetében jelentős, amelyek bizonyítják, hogy az 1508–1510-es követség⁶ valójában két külön út volt.

A Vestigia-kutatások keretében feltárt dokumentumok három témára vonatkoznak, egy 1490 körüli névsor Mórét Corvin János támogatói közt sorolja, 1515-ben Estei Hippolit és egri kormányzója, Giovanni Battista Bonzagni levelezésének több darabjában említik, hogy a Szent Mihály-plébánia mellett egy

³ TAKÁCS Emma, „Móré Fülöp, csulai”, in: *Magyar Katolikus Lexikon*, IX. kötet, Budapest: Szent István Társulat: 2004: 336–337.

⁴ SZOVÁK Márton, „Újabb adatok Csulai Móré Fülöp diplomáciai pályájához”, in: *Vestigia III. Italianista tanulmányok a magyar humanizmus és a tizenöt éves háború idejéről*, szerk. DOMOKOS György, W. SOMOGYI Judit, SZOVÁK Márton, Budapest: Balassi, 2020: 197–215.

⁵ LAKATOS, Bálint, „A király diplomatái. Követek és követségek a Jagelló-korban (1490-1526). II. rész: Adattár”, *Történelmi Szemle* LXII, 1 (2020): 281–362.

⁶ LAKATOS, „A király diplomatái... Adattár”, no. 96.

házat akart építtetni, végül 1521-ben kerül szóba az Esték ügynöke, Giuliano Caprili jelentéseiben, melyben azt javasolja Alfonso d'Este ferrarai hercegnek, hogy elhunyt öccsének, Hippolitnak hagyatéki ügyében kérje az éppen Velencében tartózkodó Móre tanácsát. Ezeken kívül egy modenai kutatóút alkalmával további forrásokat tártam fel a Velencébe delegált Este-követek jelentései közt, melyek ugyancsak a követ tevékenységéről tanúskodnak. (Az Este-család és a Magyar Királyság Mátyás kora óta szoros kapcsolatot ápolt egymással, ezért választottam őket „harmadik félként” Móre személyének vizsgálatához.) Ezeket a már ismert és új forrásokat a Scriptorium konferencián terveztem bemutatni, amelyet a koronavírus miatt sajnos 2021. májusára kellett halasztani.

Vámos Violetta Ivett összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-3-I-PPKE-20

A bukoliko-daphnéi nőalak szerepe Vörösmarty Mihály drámáinak szerelemábrázolásában

A 2019–2020-as tanévi ÚNKP ösztöndíj keretében megvalósuló kutatásom címe *Pásztor- és vadászdíll tematikájú antik művek hatása Vörösmarty epikus költészetének nőalakjaiban* volt. A kutatásom tárgya tervezett disszertációmhoz kapcsolódóan a Vörösmarty Mihály klasszikus műveltségének feltérképezéséhez kapcsolódó témák egyik részterülete volt: azt vizsgáltam, hogy milyen módon érvényesül Vergilius eklogáinak a hatása Vörösmarty epikus és drámai nőalakjainak megformálásában.

Vörösmarty Mihály epikus és drámai nőalakjai sok tekintetben rokonságot mutatnak a klasszikus szerzők műveiben előkerülő női karakterekkel: gyakori elem a költő műveiben az erdőben elsuhanó szűzleány alakja, ami az ovidiusi Daphné-történetéből ismert erdei szűz karakterére vezethető vissza. Jelen kutatásomban a Vörösmarty-féle nőalakok daphnéi attribútumai mellett a bukolikus szövegek hatását vizsgálom, amely az eredeti ovidiusi szövegen keresztül és Vörösmarty olvasmányélményei által is hatással lehettek nőalakjainak ábrázolására. Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy mennyiben fedezhetők fel Vörösmarty drámáinak nőalakjaiban a bukolikus és daphnéi jellemzők, illetve karaktereik hogyan modellezik a szerző szerelemfelfogását: a klasszikus mitológiai nőalakok hogyan illeszkednek a nemzeti mitológia „megírására” vonatkozó törekvéseibe.

Doktori kutatásaim során Vörösmarty Mihály költészetében egy általam korábban azonosított intertextussal foglalkozom, amely a Publius Ovidius Naso

Metamorphoses című művében található Daphné-történetből származik. Az átvétel szövegszintű megjelenését először az *Zalán futása* című eposzban azonosítottam, ezután pedig kimutattam a szövegátvétel elemeit motivikus szinten, illetve a cselekményformálásban kifejtett hatását. A Daphné-átvétellel kapcsolatos eredményeim alapján azonban világossá vált, hogy egyrészt az átvétel legfontosabb hatással a szerző epikus és drámai nőalakjaira volt, másrészt nőalakjaiban bukolikus motívumátvételek is megfigyelhetők. A Vörösmarty-szakirodalom eddig nem vizsgálta külön a Vörösmarty-nőalakokat irodalmi hatások szempontjából (inkább Perczel Etelka és Csajághy Laura múzsai szerepe volt kihangsúlyozva a szövegek esetében is), illetve a bukolikus műveknek sem tulajdonítottak több mű esetében egyaránt megjelenő markáns irodalmi hatást (legfeljebb *A' Rom* című kiséposzban, ami szerkezetében vergiliusi koncepcióra utal, illetve néhány ifjúkori bukolikus stílusú vagy eklogának tekinthető szövege esetében (*A pásztorleányok, Egy Váras és Pásztorlány, A völgyi lakos* stb.)). Kutatásom tárgya Vörösmarty-művek nőalakjainak a karakterében és szerelemábrázolásában kifejezetten együtt érvényesülő Daphné-történet és vergiliusi eklogák szövegeken belüli működési mechanizmusai voltak.

Zámbó Bianka összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-3-I-PPKE-67

Az önarckép verstípusának irodalomelméleti és oktatásmódszertani vizsgálata

Kutatásom során az irodalom és a képzőművészet érintkezésének egy kiemelkedő területét, az önarckép verstípus késő- és posztmodern alkotásait vizsgáltam. Nehéz pontosan rámutatni az önarckép-vers határvonalaira, hisz közeli rokonságban áll az ars poeticával, az arcképpel és az ént ábrázoló költeményekkel is, azonban mozdíthatatlan fundamentumként mindig ott áll a versek élén a címben szereplő önmeghatározás. Mivel e verstípus közismert, irodalomtudományi leírása még nincs, ezért ehhez a csoporthoz azokat a verseket sorolom, amelyeknek címében szerepel az *önarckép* megnevezés.

A magyar irodalomban a klasszikus modernségtől kezdve jelennek meg önarckép-versek, – itt még csak egy-egy költőnél találkozunk vele, Kassák Lajosnál, Juhász Gyulánál, József Attilánál és Füst Milánnál. A későmodern költészetben terjed el, és a posztmodernben tovább él népszerűsége. Weöres Sándor, Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Vas István, Petri György, Orbán Ottó, Fodor Ákos, Csoóri Sándor, Tandori Dezső, Kovács András Ferenc mind írtak önarckép-verset, és mint majd a megjelenés alatt álló publikációimból kiderül, még sokan mások is.⁷

⁷ Kutatásom során a következő versekkel foglalkoztam: Weöres Sándor: *Önarckép; Önarckép kutyával*; Pilinszky János: *Önarckép 1944-ből; Önarckép 1974*; Nemes Nagy Ágnes: *Önarckép*; Pusztai Zoltán: *Önarckép varjúval*; Kárpáti Kamil: *Soroksári úti önarckép*; Tandori Dezső: *Önarckép 1965-ből*; Petri György: *Önarckép (A fény nyirkos szalmáján...); Önarckép (Izzás szagára bódul...); Önarckép hátulnézetből; Önarckép '88; Önarckép 1990*; Képes Géza: *Önarckép hegy formájában*; Mezey Katalin: *Önarckép vályúval*; Banos János: *Önarckép*; Vas István: *Önarckép*; Imre Flóra: *Önarckép*; Csoóri Sándor: *Önarckép, esőben*; Négy önarckép, emlékezetből; *Gyerekkori önarcképek; Önarcképek, hajdan-időmből*; *Önarckép, párás tükörben*; *Rejtett önarckép*; *Önarckép*; *Önarckép egyetlen tollvonással*; Orbán Ottó: *Önarckép nádszékben*; *Önarckép a kilencvenes évekből*; Fodor Ákos: *Önarckép*; Kovács András Ferenc: *Önarckép gyufásdobozra à la japonaise*; *Ismeretlen önarckép júliusban*; *Önarckép tükörcserépre*.

Mivel a XX. század második felében vált igazán népszerűvé e verstípus, kutatásom fókuszát erre az időszakra helyeztem.

Kutatásom során arra kerestem a választ a késő- és posztmodernkori önarckép-versek vizsgálatával, hogy hol húzható meg ennek a verstípusnak a határa, milyen kapcsolatban áll a képzőművészettel és a prózával, hogyan viszonyul egymáshoz kép és szöveg, és miért pont a 20. század második felében terjedt el, milyen közös vonásokat mutatnak e versek, illetve azt próbáltam tetten érni, hogy az *én* miképp jeleníthető meg a nyelven keresztül.

4. Bolyai+ Felsőoktatási Fiatal Oktatói, Kutatói Ösztöndíjasok összefoglalói

Mátyus Norbert összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-4-PPKE-37

A projekt kutatási tervében két célt tűztem magam elé. Egyrészt fel kívántam tárni Babits műfordítói tevékenységének nemzetközi beágyazottságát, vagyis azt, hogy jelentős fordítói életművet alkotó Babits milyen korabeli nemzetközi fordítói stratégiákat ismert és alkalmazott, illetve melyek voltak azok a nemzetközi fordítói trendek, melyeket figyelmen kívül hagyott. A Bolyai ösztöndíjas kutatással összhangban kiemelt figyelmet fordítottam az különböző nyelvű Isteni színjáték-fordításoknak.

A pályázat másik fontos célkitűzése az elért eredmények könnyen befogadható és inkább népszerűsítő, figyelemfelkeltő ismertetése volt az egyetemi hallgatóság mint szakmai utánpótlás számára; továbbá szakszerű, árnyalt és a tudományos részletekre is odafigyelő disszemináció a hazai és nemzetközi szakmai közösség számára.

A projekt tételes vállalásai is ennek megfelelően alakultak.

1. Vállaltam, hogy a kutatás módszertanát leírom és megvitatom kutatói szeminárium keretében. Szerencsére még a koronavírus-járvány beköszönte előtt sikerült teljesítenem a vállalást: doktori és mesterképzésben részt vevő hallgatóknak tartottam szemináriumot Babits Dante-fordításáról készülő kritikai kiadás módszertani elveiről.

2. Vállaltam, hogy a kutatás elméleti és nemzetközi szakirodalmáról összefoglaló leírást készítek és igazolható módon szakmai közönség előtt megvitatom. A

vállalást a Babits-fordítás forrásazonosításának elméleti és gyakorlati kérdéseinek felvetésével és megvitatásával teljesítettem.

3. Vállaltam, hogy nemzetközi konferencián előadok az eredményeimről. E vállalást elvileg egy 2020 májusára kiírt olaszországi konferencián kívántam teljesíteni, de az időközben elhatalmasodó járvány ezt megghiúsította. Ezért a 2019 szeptemberében – vagyis a projektidőszak legelején – Milánóban megrendezett előadássorozaton való részvételem tekintem a 3. vállalásom teljesítésének: a *Dante Európában* című ülészen tartottam 2x45 perces előadást egyetemistáknak és külsős érdeklődőknek Babits és Nádasy Dante fordításáról.

4. A projektidőszakban három doktorandusz vezetését végeztem.

Szigetvári Tamás összefoglalója

Ösztöndíjas pályázati azonosítója: ÚNKP-19-4-PPKE-42

Világgazdasági integráció és felzárkózás az EU perifériáján

A kutatás keretében azt kívántam összehasonlító módon vizsgálni, hogy milyen hatással van az az Európai Unió a külső perifériáján („szomszédságában”) lévő országok gazdasági fejlődésére. Mennyiben képes elősegíteni azt, mennyire számít horgonynak, és milyen „árat” kell ezért fizetni. Ehhez egyrészt megvizsgáltam az elmúlt időszak fejlődési trendjeit, összehasonlítva az egyes országok fejlődését egymással, illetve a szomszédságukban elhelyezkedő, már EU-tag országok fejlődésével – milyen különbségeket láthatunk a trendekben, mivel magyarázható ez, milyen következtetések vonhatók le. Másrészt megvizsgáltam, hogy az EU és ezen országok között kötött megállapodások (vámunió, mély- és átfogó szabadkereskedelmi megállapodás, egyéb harmonizációs megállapodások és vállalások) milyen jelentőséggel bírtak/bírnak az adott országok gazdasági fejlődésére, az előnyök mellett mennyire jelentenek kötöttséget és esetleg kockázatot a fejlődés szempontjából.

A globális gazdasági környezet és a nemzetközi kereskedelempolitika átalakulása a bilaterális kereskedelmi egyezmények növekvő népszerűségét és fontosságuk növekedését hozta magával. Mivel a WTO keretében zajló multilaterális egyeztetési folyamatok erősen akadoznak, az Európai Unió az elmúlt egy évtizedben szabadkereskedelmi egyezmények tucatjait kötötte meg. Ezek az egyezmények az árukereskedelmen túl a kereskedelemmel összefüggő egyéb területeket is szabályozzák, részben harmonizálják. A szomszédos régiók esetében azonban az egyezmények ennél is tovább mennek. A megállapodások az erőteljes

egyoldalú jogharmonizáció megvalósításával arra törekszenek, hogy az érintett országok – tényleges csatlakozás nélkül is – az európai egységes piac részeseivé váljanak, és jogrendszerüket az európai minták alapján átalakítva versenyképes, növekvő gazdaságokat hozzanak létre.

A kutatásban hat, az EU-val közvetlen szomszédságban lévő szomszédos országot vizsgáltam. Ebből kettő, Albánia és Törökország tagjelölt országok, amelyeknek a csatlakozási folyamat miatt harmonizálniuk kell számos jogszabályukat az EU normáihoz. A keleti szomszédságból szintén két államot vizsgáltam, Ukrajnát és Moldovát, melyek 2014-ben társulási szerződést, ennek keretében pedig mély- és átfogó szabadkereskedelmi megállapodást (DCFTA) kötöttek az EU-val. Az utolsó két ország, Marokkó és Tunézia a déli szomszédságot képviselik, amelyek a kilencvenes években szintén társulási és szabadkereskedelmi megállapodást kötöttek az EU-val és jelenleg szintén tárgyalásokat folytatnak egy szorosabb DCFTA megállapodásról.

INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI
MINISZTERIUM

ÚNKP Új Nemzeti
Kiválóság Program

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar

